

Oportunități, necesități și opțiuni pentru reorganizarea Consiliului Suprem de Securitate

Vadim ENICOV
Consultant principal în Serviciul
Consiliului Suprem de Securitate

Chișinău, 2011

CUPRINS

- I. Necesitatea, importanța și caracterul imperativ al reformei Consiliului Suprem de Securitate.**
 - 1. Tendințele mondiale actuale în perceperea securității.*
 - 2. Reglementările actuale privind securitatea națională în Republica Moldova.*
 - 3. Starea sectorului de securitate în Republica Moldova și necesitatea reformării lui.*
- II. Rolul, funcțiile și organizarea Consiliului de Securitate în contextul reformei constituționale.**
 - 1. Baza normativă națională.*
 - 2. Practica internațională.*
 - 3. Concluzii și recomandări.*
- III. Cine și cum trebuie să inițieze și să realizeze reforma Consiliului Suprem de Securitate?**
- IV. Rolul diferitelor instituții în acest proces.**
- V. Provocările majore pentru a iniția și realiza cu succes reforma Consiliului Suprem de Securitate.**
- VI. Recomandări pentru Președinție, Comisiile Parlamentare și Guvern.**
- VII. Termeni de referință pentru proiectul legii cu privire la rolul, funcțiile, organizarea Consiliului Național de Securitate și instituției de sprijin.**

Prezentul document a fost elaborat în cadrul Programului “Guvernarea Democratică a Sectorului de Securitate” - program comun al Comisiei Securitate Națională, Apărare și Ordine Publică, Centrului privind Controlul Democratic asupra Forțelor Armate (DCAF) de la Geneva și Institutului de Politici Publice. Afirmările și concluziile din acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția sau opiniile finanțatorului.

I. Necesitatea, importanța și caracterul imperativ al reformei Consiliului Suprem de Securitate.

1. Tendințele mondiale actuale în perceperea securității.

La începutul mileniului trei s-au conturat noile realități sociale și geopolitice. Lumea a devenit globalizată, informatizată și interdependentă. Fiecare din aceste trei componente determină consecințe specifice pentru modul de guvernare la nivel statal, dar și la nivel mondial. Globalizarea, în sensul guvernării, înseamnă că elementele disparate până nu demult, acum trebuie privite în ansamblu, deoarece evenimentele de orice natură, fie economică, politică sau socială, din careva state inevitabil generează reacții în toate celelalte. Informatizarea, ca o realizare importantă a societății umane, reprezintă o șansă unică pentru dezvoltarea durabilă și democratică a statelor lumii. Asta deoarece, pe această cale, fiecare membru al societății are posibilitatea de a obține o viziune clară, completă și obiectivă referitoare la progresele și cele mai bune practici din toată lumea. Respectiv, are posibilitatea de a compara și a aprecia critic realitățile care-l înconjoară. Interdependența mileniului trei dictează necesitatea imperativă de a adopta deciziile statale reieșind din realizările și nivelul de dezvoltare ale altor state. În caz contrar, apare riscul transformării țării într-o zonă problematică a lumii cu toate consecințele acestui fapt.

Guvernarea mondială, în sensul structurilor internaționale, cum este Organizația Națiunilor Unite, grupurilor regionale, dar și guvernelor naționale, conștientizând realitățile obiective ale mileniului trei, a formulat și permanent perfecționează modul de abordare a dezvoltării durabile și democratice. Una din condițiile de bază ale acesteia este asigurarea securității și fortificarea sectorului de securitate. Noțiunile de administrare, reformare și perfecționare a sectorului de securitate au dobândit în ultimul deceniu sensuri noi, novatoare și chiar neobișnuite. Dacă în secolul precedent noțiunea de securitate era definită, în principal, sub aspectul militar, maximum sub aspectul stabilității sociale, atunci acum noțiunea de securitate cuprinde în sine și guvernarea democratică, și justiția, și chiar drepturile omului. Respectiv, perceperea sectorului de securitate s-a lărgit considerabil. Acesta nu mai întrunește doar structurile militare și de forță, dar și instituții parlamentare, guvernamentale, de justiție și organizațiile societății civile.

Reformarea sectorului de securitate și administrarea democratică au devenit condiții obligatorii pentru dezvoltarea durabilă a societății. Doar o societate protejată poate pretinde o creștere economică, evoluție culturală și avansare creatoare. Dar ce înseamnă societate protejată? Oare numai lipsa pericolului militar sau de distrugereri masive? Nu. După cum am afirmat și mai sus, o societate protejată este o societate în care este respectată legea, sunt respectate drepturile omului și fiecare membru al acesteia are acces, prin instituțiile democratice, la guvernare. Lipsa acestor factori duce inevitabil la instabilitate, suprimare, nemulțumire și, ca manifestări extreme, dezordini, revoluții și războaie. Iată de ce conceptul sectorului de securitate s-a umplut cu un sens nou, iar obiectivele de bază ale reformării sectorului de securitate au devenit: securitatea statului și securitatea persoanei; instituirea guvernării democratice; creșterea și eficiența economică.

Organizația Națiunilor Unite definește sectorul de securitate ca totalitatea instituțiilor, grupurilor, organizațiilor și persoanelor, deopotrivă statale și non-statale, care participă și sunt responsabile pentru administrarea, promovarea și monitorizarea securității în stat:

Componentele de bază ale sectorului de securitate, inclusiv organele de apărare a ordinii de drept: forțele armate, poliția, carabinierii, penitenciarele, forțele paramilitare, serviciile de informații, serviciile de grăniceri, autoritățile vamale și serviciile de situații excepționale;

Componentele de administrare și supraveghere: organele legislative și comisiile sale relevante, guvernul, incluzând ministerele apărării, afacerilor interne și afacerilor externe, organele naționale consultative, organele de administrare financiară și reprezentanții societății civile, incluzând mass-media, cercurile academice și organizațiile neguvernamentale;

Componentele de justiție: ministerele de justiție, organele de urmărire penală și procuraturii, instanțele judiciare, organele de executare, comisiile pentru drepturile omului și avocații parlamentari;

Componentele nestatale ale forțelor de securitate: structuri militare neconstituționale, unități paramilitare private, companii private de securitate.¹

Din cele expuse putem observa extinderea semnificativă a noțiunii de securitate, importanța care i se atribuie și diversitatea instrumentelor prin care ea este asigurată. Încercând să definim securitatea, în sensul său actual, putem afirma că **securitatea este o stare de siguranță și protecție pentru persoană, societate și stat, creată printr-un sistem de măsuri menite să asigure interesele naționale, supremația legii, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, accesul la justiție, guvernarea democratică și dezvoltarea durabilă.**

2. Reglementările actuale privind securitatea națională în Republica Moldova.

Un rol aparte în guvernarea democratică a sectorului de securitate revine componentelor statale de administrare și supraveghere, care sunt structuri de elaborare a politicilor și de coordonare strategică a actorilor implicați. Potrivit **Legii securității statului Republicii Moldova**, adoptată la 31 octombrie 1995,² autoritățile publice supreme în domeniul asigurării securității statului sunt Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul și Consiliul Suprem de Securitate. Fiecare din aceste autorități are competențe specifice în domeniu, reprezentând voința poporului în guvernarea țării. Parlamentul exercită reglementarea legislativă în domeniul asigurării securității statului, aprobă politicile de domeniu, creează baza juridică a activității organelor specializate, ratifică și denunță tratatele internaționale privind asigurarea securității statului. Președintele Republicii Moldova, fiind șeful statului și garantul suveranității țării, exercită conducerea generală a activității de menținere a securității statului și promovează conlucrarea autorităților publice în domeniu. Guvernul asigură executarea legilor și hotărârilor Parlamentului, precum și a decretelor Președintelui Republicii Moldova în domeniu, exercită conducerea activității autorităților publice și adoptă hotărârile necesare acestei activități.

Consiliul Suprem de Securitate, fiind un organ național consultativ, este parte componentă a structurilor de administrare și supraveghere. În concordanță cu acest statut și conform articolului 12 din Legea securității statului, el este un organ consultativ care analizează activitatea ministerelor și a altor autorități administrative centrale în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în problemele examinate.

¹ Asigurarea păcii și securității: rolul Națiunilor Unite în susținerea reformei sectorului de securitate. Raportul Secretarului General (A/62/659-S/2008/39).

http://www.un.org/french/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/62/659&TYPE=&referer=http://www.un.org/fr/ga/63/plenary/a_comprehensive_review.shtml&Lang=E

² Legea securității statului, nr.618 din 31.10.1995. Publicat în Monitorul Oficial nr.10 din 13.02.1997.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311700>

În activitatea sa, Consiliul Suprem de Securitate se conduce de Regulamentul aprobat prin decret prezidențial la 8 octombrie 1997,³ care desfășoară atribuțiile acestuia, componența și modul de constituire, competența Serviciului Consiliului Suprem de Securitate și a secretarului Consiliului.

Astfel, potrivit **Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate**, acesta are atribuții de a acorda Președintelui Republicii Moldova consultații în problemele de securitate națională; prezintă Președintelui Republicii Moldova recomandări în probleme de politică externă și internă a statului; examinează proiectele de hotărâri privind Concepția securității naționale, Doctrina militară și Concepția politicii externe; examinează planurile construcției Forțelor Armate, dotarea cu armament, tehnică militară a Forțelor Armate, a organelor și subunităților afacerilor interne și securității statului; examinează problemele privind completarea Forțelor Armate; analizează situații care necesită declararea stării de urgență, stării de asediu, stării de război sau declararea mobilizării parțiale sau generale și demobilizării; încheierea păcii după încetarea acțiunilor militare. Consiliul Suprem de Securitate are și alte atribuții în domeniul securității naționale.

Regulamentul Consiliului nu definește noțiunea de securitate națională. Trimitere la ea găsim în articolul 1 din Legea securității statului, citată mai sus, unde se menționează că securitatea statului este parte integrantă a securității naționale și că prin securitatea statului se înțelege protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Din normele amintite, de care se conduce în activitatea sa Consiliului Suprem de Securitate până în prezent, putem desprinde ideea că securitatea statului sau securitatea națională se concentrează în principal pe componenta militară și pericolele legate de aceasta și într-o măsură limitată pe protecția persoanei și a drepturilor sale, pe protecția intereselor democratice ale societății. Aceasta este o abordare învechită a noțiunii de securitate, care nu corespunde practicilor internaționale actuale și cerințelor societății. Dar aceste norme constituie baza deciziilor Consiliului Suprem de Securitate și determină conținutul lor.

Ceva mai nou, găsim noțiunea de securitate națională în **Concepția securității naționale a Republicii Moldova**,⁴ aprobată de Parlament la 22 mai 2008. Cităm: „Securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței poporului din Republica Moldova, a statului moldovenesc și este un obiectiv al țării. Obiectivele securității naționale a Republicii Moldova sunt: asigurarea și apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, ordinii constituționale, dezvoltării democratice, securității interne, consolidarea statalității Republicii Moldova. Un loc aparte în acest sens revine apărării și promovării valorilor, intereselor și obiectivelor naționale. Securitatea națională nu este numai securitatea statului, ci și securitatea societății și a cetățenilor Republicii Moldova, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotarele ei.” Progresul în abordarea noțiunii de securitate este vizibil: apar noțiuni noi ca: dezvoltarea democratică, securitatea societății și a cetățenilor și altele.

³ Decretul Președintelui Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate, nr.331 din 08.10.1997. Monitorul Oficial nr. 070 din 23.10.1997

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=290266>

⁴ Lege pentru aprobarea Concepției securității naționale a Republicii Moldova, nr.112 din 22.05.2008. Monitorul Oficial nr. 97-98 din 03.06.2008. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=328010>

O abordare mai nouă și corespunzătoare cerințelor timpului găsim în **Strategia securității naționale**,⁵ aprobată de Parlament la 15 iulie 2011. La general, Strategia are menirea de a desfășura ideile expuse în Concepția securității naționale și de a trasa modul de realizare a Concepției securității naționale. Aici, se menționează că strategia „ține cont de abordarea multilaterală a securității naționale, de caracterul ei multidimensional și interdependent, determinat atât de starea de lucruri din domeniul politic, militar și cel al ordinii publice din țară, cât și de situația din sfera economică, socială, ecologică, energetică și de altă natură.” Criteriile cărora trebuie să se conformeze sistemul de securitate națională sunt: „respectarea principiilor statului de drept și a normelor de protecție a drepturilor omului, consolidarea instituțiilor și a principiilor democratice în țară, creșterea economică, asigurarea unui control civil asupra forțelor armate și a structurilor de forță, implementarea principiului de demilitarizare a instituțiilor în stat care nu au atribuții de apărare, promovarea bunelor relații cu statele vecine, protejarea cuvenită a informațiilor clasificate. Strategia cuprinde, totodată, acțiuni necesare în alte sectoare de importanță majoră pentru securitatea națională, precum sănătate, ecologie, educație, luptă împotriva corupției.”

Abia în Strategia securității naționale, noțiunea de securitate națională, având o dezvoltare logică din Concepția respectivă, beneficiază de o abordare exhaustivă, cel puțin pentru nivelul actual de dezvoltare a societății. Însă aceste norme încă nu au găsit o realizare practică, nu sunt materializate în reglementări legislative privind reformarea și administrarea sectorului de securitate.

3. Starea sectorului de securitate în Republica Moldova și necesitatea reformării lui.

Activitatea eficientă a Consiliului Suprem de Securitate, ca parte componentă indispensabilă a sectorului de securitate, este imperativă pentru asigurarea securității, dezvoltării durabile și democratice. După cum a reiterat Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite în ședința sa din 12 octombrie 2011, **un sector de securitate efektiv, profesional și responsabil este piatra de temelie a păcii și dezvoltării durabile**.⁶ Tot la această ședință s-a menționat că „lecțiile învățate” pot deveni „lecții pierdute” dacă experiența internațională în reformarea sectorului de securitate nu este utilizată.

Dar, în ce măsură activitatea Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova corespunde necesităților timpului și abordărilor noi ale noțiunii de securitate națională? Care este eficiența deciziilor acestuia? Cum se implementează acestea și care este rostul lor?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, vom analiza sumar istoricul Consiliului Suprem de Securitate, specificul de activitate în diferite perioade, problemele soluționate, calitatea deciziilor, modul de executare și implementare a acestora, starea sectorului național de securitate și capacitatea Consiliului Suprem de Securitate de a-l supraveghea.

Consiliul Suprem de Securitate a fost creat pe lângă Președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, la 20 august 1991, în scopul coordonării acțiunilor de asigurare a securității, independenței și

⁵ Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr.153 din 15.07.2011. Monitorul Oficial nr.170-175 din 14.10.2011.

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340510>

⁶ Națiunile Unite, Consiliul de Securitate, ședința 6630, 12.10.2011 (SC/10409)

<http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10409.doc.htm>

integrității teritoriale a republicii.⁷ Menționăm, că crearea Consiliului a avut loc cu trei ani înainte de adoptarea Constituției țării la 29 iulie 1994,⁸ în condițiile funcționării precedentei Constituții, din 15 aprilie 1978. La acel moment, organizarea structurală a noului stat Republica Moldova încă nu era determinată și separarea puterilor nu era definită. Ulterior, acest fapt va avea repercusiuni importante asupra activității Consiliului Suprem de Securitate.

Din componența primului Consiliu făceau parte: Președintele Republicii Moldova, Președintele Parlamentului, Prim-ministrul, președintele Comitetului pentru Securitatea Statului, ministrul de interne, ministrul de externe și un consilier al Președintelui țării. Ulterior, pe parcursul a 20 de ani, componența numerică și reprezentativă a Consiliului a fost modificată de 14 ori în dependență de conjunctura politică și necesitățile de moment. În unele perioade, reprezentarea Parlamentului era mai mare ca a Guvernului, apăreau și dispăreau din componența Consiliului reprezentanții structurilor nespecifice securității statului, așa ca președinte al Academiei de Științe, guvernator al Băncii Naționale sau guvernator de Unitate Teritorială, componența numerică ajungând până la 17 membri. Structura Consiliului Suprem de Securitate oscilează până în prezent, fără a avea o concepție statornică.

Pe parcursul primilor ani de la constituire, activitatea Consiliului Suprem de Securitate nu era vizibilă pentru societate, unul din motivele principale fiind reglementarea normativă insuficientă. Din anul 1991 până în anul 1997 în general nu exista un act normativ care ar reglementa organizarea și funcțiile Consiliului, limitându-se la formulările generale din decretul de constituire. Un alt motiv important era axarea inițială doar pe problemele de ordin militar.

Odată cu aprobarea Regulamentului Consiliului Suprem de Securitate în anul 1997 și o oarecare concretizare a cercului de probleme din competența acestuia, activitatea puțin s-a înviorat, însă, tot fără a deveni importantă în formularea și promovarea politicii de stat. Pe lângă motivele menționate ale activității slabe, din anul 1997 s-a evidențiat și lipsa unui secretariat capabil să soluționeze multitudinea de probleme ce trebuie să preocupe organul suprem de securitate. Practic, secretariatul Consiliului Suprem de Securitate se limita la două-trei persoane, care făceau parte din Aparatul Președintelui țării, fiind cantitativ prea insuficient pentru realizarea adecvată a sarcinilor asumate. Același număr de colaboratori se păstrează până în prezent.

La 5 iulie 2000 în Republica Moldova a avut loc reforma constituțională,⁹ care substanțial a redus atribuțiile Președintelui țării, a modificat și a dezechilibrat distribuția și separarea puterilor în stat. Iar, baza normativă cu privire la Consiliul Suprem de Securitate a rămas până în prezent aceeași, aprobată prin decret prezidențial în anul 1997. Prin urmare, reforma constituțională, nefinalizată în opinia noastră nici până acum, a subminat credibilitatea deciziilor Consiliului Suprem de Securitate, deoarece pretinde exercitarea unor atribuții ale Șefului Statului care nu mai există sau nu sunt clar definite.

⁷ Decret cu privire la crearea Consiliului Suprem de Securitate al Republicii Moldova, nr.162 din 20.08.1991. Monitorul Oficial nr.008 din 30.08.1991. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=287651>

⁸ Constituția Republicii Moldova, 29.07.1994. Monitorul Oficial nr.1 din 18.08.1994. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311496>

⁹ Lege cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, nr.1115 din 05.07.2000. Monitorul Oficial nr.088 din 29.07.2000. http://lex.justice.md/document_rom.php?id=77DAC2CD:869480F5

După alegerea în funcție a Președintelui Vladimir Voronin, frecvența ședințelor Consiliului și numărul chestiunilor examinate au crescut considerabil. În perioada anilor 2001-2009, Consiliul se întrunea de 5-9 ori pe an, fiind soluționate diferite probleme importante pentru securitatea națională, cum ar fi: funcționarea armatei naționale, abuzurile polițienești, situația gravă în aviația civilă, contrabanda cu produse petroliere sau criza pe piața pâinii. Calitatea și eficiența deciziilor Consiliului Suprem de Securitate s-a ridicat la nivelul convenit, contribuind esențial la sarcina de asigurare a securității statului, societății și persoanei. Însă, această stare de fapt nu se datora bazei normative perfecționate sau secretariatului viguros, ci influenței personale a Președintelui în exercițiu, care îndeplinea și funcția de președinte al partidului de guvernământ și dispunea de susținerea sigură a Parlamentului și Guvernului. Practic, s-a creat situația când activitatea eficientă a Consiliului Suprem de Securitate se datora unei persoane și se desfășura în lipsa reglementărilor corespunzătoare, având la bază norme perimate.

Până în prezent nu a fost soluționată nici una din problemele numite, acestea doar s-au înmulțit, fără a-și găsi soluționarea justificată în norme legislative.

Astăzi, **componența Consiliului Suprem de Securitate**, constituit prin decret prezidențial la 5 aprilie 2011,¹⁰ întrunește: **președinte:** Președintele interimar al Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate; **secretar:** consilierul Președintelui în domeniul apărării și al securității; **membri:** Prim-ministru; președintele Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului; președintele Comisiei pentru politică externă și integrare europeană a Parlamentului; un deputat în Parlament; viceprim-ministrul, ministrul afacerilor externe și integrării europene; viceprim-ministru, ministru al economiei; un viceprim-ministru; ministru al apărării; ministru al afacerilor interne; ministru al finanțelor; ministru al justiției; director al Serviciului de Informații și Securitate; Procuror General; Guvernator al Băncii Naționale a Moldovei; director al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției.

În opinia noastră, reprezentarea Parlamentului și a Guvernului în componența actuală a Consiliului Suprem de Securitate, dictată de considerente politice, este excesivă și contraproductivă. Considerăm că componența Consiliului trebuie profesionalizată, eficientizată și responsabilizată. Această chestiune va fi examinată mai jos.

Cercul de probleme examinate de Consiliul Suprem de Securitate în prezent, continuând practica ultimilor ani, este destul de larg, fiind examinate așa probleme ca: soluționarea conflictului transnistrean; securitatea energetică a statului; securitatea economică și contracararea acțiunilor ilegale împotriva agenților economici de importanță strategică (atacuri raider); criminalitatea, combaterea contrabandei și traficului ilicit de mărfuri; disciplina în forțele armate și participarea acestora la operațiunile internaționale de menținere a păcii. Într-o interpretare extensivă, actele normative în vigoare, cele din anii 90, permit examinarea problemelor enumerate, dar considerăm că competența Consiliului necesită o abordare exhaustivă și univocă. Mai complicată rămâne a fi problema executării deciziilor adoptate, care în condițiile reformei constituționale nefinalizate din anul 2000, se suprapun competențelor altor autorități publice supreme. În capitolul următor vom propune viziunea noastră asupra reglementării competenței Consiliului.

¹⁰ Decret privind constituirea Consiliului Suprem de Securitate, nr.81 din 05.04.2011. Monitorul Oficial nr. 54-57 din 08.04.2011. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=338029>

Totodată, așa și au rămas nesoluționate problemele moștenite din secolul trecut: agenda vagă și adesea confuză; nedistribuirea clară a competențelor între componentele supreme ale sectorului de securitate; lipsa cadrului legal deplin, aprobat de Parlament; nereglementarea raporturilor secretariatului cu structurile sectorului de securitate; lipsa unui secretariat puternic și eficient. Aceste probleme duc inevitabil la calitatea joasă a deciziilor, neexecutarea și chiar ignorarea lor.

Or, ineficiența sau lipsa acestei verigi importante cum este Consiliul Suprem de Securitate în structura organelor de securitate, duce la acumularea și agravarea pericolelor de securitate cu care se confruntă societatea.

Strategia securității naționale a Republicii Moldova constată că securitatea țării este afectată de o serie de riscuri și vulnerabilități și anume: insecuritatea socială și polarizarea societății, instabilitatea politică, criminalitatea și corupția, existența conflictului transnistrean nesoluționat, vulnerabilitatea economică și financiară. Vom adăuga aici opinia noastră că fenomenele negative numite se află într-o fază gravă care amenință cu izbucnirea de revolte sociale, tentative de răsturnare a ordinii constituționale și prăbușire a sistemului de securitate socială și statală. **Exemplul zilei de 7 aprilie 2009 vorbește clar despre starea de lucruri în Moldova.** Această stare nu s-a consumat.

Existența riscurilor și gravitatea lor semnaleză în cel mai evident mod că sectorul de securitate în Republica Moldova este slab, nu corespunde necesităților actuale ale societății moldovenești și tendințelor mondiale. Iar Consiliul Suprem de Securitate, în aceste împrejurări, se conduce de reglementări elaborate în secolul trecut, cu abordări simpliste și chiar periculoase. Sectorul de securitate și activitatea Consiliului Suprem de Securitate necesită reformare fără întârziere, reieșind din abordarea actuală a noțiunii de securitate, descrisă mai sus.

În același context, reforma și consolidarea capacităților Consiliului Suprem de Securitate, care este una din cele patru autorități publice supreme în domeniul asigurării securității naționale și unica specializată în acest domeniu, este imperativă. Reprezentând un for specializat, care poate pune în discuție diverse opinii și concepții, păreri contradictorii și recomandări discutabile, Consiliul Suprem de Securitate trebuie să dispună de potențial suficient în exercitarea atribuțiilor sale. Necesită o revizuire fundamentală cercul de probleme ce țin de competența Consiliului Suprem de Securitate. Reforma este importantă deoarece securitatea trebuie să meargă mai departe de dimensiunea militară și să includă o multitudine de actori, instituții naționale și internaționale. Este necesară revizuirea modului de constituire al Consiliului Suprem de Securitate, procedurile de activitate și de examinare a chestiunilor, natura și puterea deciziilor, mecanismele de control și monitorizare, precum și activitatea secretariatului acestuia. Amânarea reformării Consiliului Suprem de Securitate va reduce substanțial din capacitatea statului de a soluționa riscurile și amenințările imediate.

Exemple nedorite de acest gen vedem nu numai acasă, dar și peste tot în lume, cele mai recente fiind „primăvara” arabă și criza europeană. Aici vom relua cele formulate la începutul capitolului: trăim într-o lume globalizată, informatizată și interdependentă. Oamenii comunică, analizează și compară. Sau mergem în pas cu lumea și încercăm să implementăm cele mai bune practici și chiar să propunem idei și concepte noi, inovatoare, sau rămânem pe peron, privim în urma trenului care pleacă și așteptăm sarea rece și întunecoasă.

Societatea dorește o dezvoltare democratică și durabilă, iar securitatea este un imperativ al timpului.

II. Rolul, funcțiile și organizarea Consiliului de Securitate în contextul reformei constituționale.

1. Baza normativă națională.

Necesitatea reformării Consiliului Suprem de Securitate este conștientizată de clasa politică din Republica Moldova și recomandată de experții străini. Pe parcursul ultimilor ani, tematica reformării Consiliului Suprem de Securitate a fost abordată la mai multe întruniri, conferințe și seminare. Au fost efectuate studii, elaborate prezentări și proiecte de acte legislative.¹¹¹²¹³ Însă, din lipsa voinței politice pentru finalizarea procesului separării puterilor în stat, nu s-a purces la adoptarea de acte legislative cu privire la Consiliul Suprem de Securitate, nu a început reformarea propriu-zisă.

De menționat că reformarea Consiliului Suprem de Securitate este în legătură strânsă cu atribuțiile Șefului Statului, deoarece reforma va revizui unele chestiuni din normele existente: cum se constituie Consiliul? Cine organizează activitatea acestuia, cine conduce lucrul secretariatului? Or, revizuirea atribuțiilor Șefului Statului inevitabil duce la reforma constituțională care, la rândul său, este la ordinea zilei, însă fără ca să existe un consens politic asupra necesității acesteia și proporțiile ei.

Totuși, mai multe reglementări constituționale, legislative și normative marchează direcția generală de reformare a Consiliului Suprem de Securitate și, incontestabil, permit începerea acestui proces în conformitate cu normele și practicile internaționale. Proces care va transforma Consiliul Suprem de Securitate într-o autoritate eficientă în domeniul asigurării securității.

Constituția Republicii Moldova determină statutul și atribuțiile Șefului Statului care este Președintele Republicii Moldova. Printre cele mai importante, în contextul problemei examinate, putem menționa patru dintre acestea:

1. Președintele Republicii Moldova reprezintă statul și este garantul suveranității țării;
2. Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă spre ratificare Parlamentului;
3. Președintele Republicii Moldova este Comandantul Suprem al Forțelor Armate;
4. Președintele Republicii Moldova poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii.

Cadrul constituțional existent corespunde atribuțiilor actuale ale Consiliului Suprem de Securitate și încadrează în atribuțiile Președintelui Republicii Moldova prezidarea Consiliului Suprem de Securitate. Totodată, normele constituționale existente permit extinderea competenței Consiliului Suprem de Securitate în conformitate cu definiția securității naționale date de Concepția securității naționale și Strategia securității naționale.

Concluzionăm că reforma Consiliului Suprem de Securitate nu este condiționată de reforma constituțională și că ea poate fi efectuată în baza normelor constituționale existente.

¹¹ <http://www.capc.md/forum/comments.php?DiscussionID=27&page=1>

¹² http://www.prisa.md/rom/analysis_security_000909

¹³ <http://www.viitorul.org/newsview.php?l=ro&idc=132&id=2564>

Totuși, considerăm că în cazul unei reforme constituționale ample, precum și în cazul elaborării și adoptării unei Constituții noi, ar fi oportună includerea în textul acesteia a unei norme cu privire la activitatea Consiliului Suprem de Securitate, după exemplul unor state, cum sunt Federația Rusă sau România. O normă constituțională cu privire la Consiliul Suprem de Securitate ar consolida esențial statutul acestuia în administrarea sectorului de securitate, precum și eficiența deciziilor sale.

Pe ce bază juridică se întemeiază afirmația despre necesitatea consolidării statutului Consiliului Suprem de Securitate?

Concepția securității naționale stipulează necesitatea reformării sectorului securității naționale, care include, în particular, dar nu și exhaustiv: „sporirea eficienței sectorului securității naționale, care se ghidează după necesitățile, liniile directorii și scopul securității naționale; consolidarea capacității de reacție a sectorului securității naționale la schimbările mediului de securitate la nivel național și internațional; asigurarea controlului civil asupra sectorului securității naționale; consolidarea legitimității sectorului securității naționale; redimensionarea calitativă și cantitativă a sectorului securității naționale, în felul în care va face posibilă planificarea activității și alocarea resurselor pentru acest sector în conformitate cu prioritățile societății moldovenești; prevenirea eficientă a situațiilor de conflict, de criză și de urgență; reunificarea țării.”

Strategia securității naționale desfășoară aceste idei și conține prevederi importante concrete referitoare la reforma Consiliului Suprem de Securitate în subcapitolul 5.2 „**Liniile directe ale reformei sectorului de securitate națională.**” În subpunctul a) „Consolidarea capacităților de planificare strategică”, se menționează că „scopul acestei sarcini îl constituie dezvoltarea unui sistem eficient de planificare în vederea asigurării securității naționale, investiția cu putere a acestuia, în funcție de amenințările și de riscurile cu impact asupra securității naționale, precum și de resursele și de instrumentele politice disponibile.” Ca metode de implementare a acestui obiectiv sunt menționate:

- „Consolidarea rolului Consiliului Suprem de Securitate, investiția sa cu funcții deliberative, de coordonare și de elaborare a politicilor în domeniile de securitate și de apărare, precum și dezvoltarea următoarelor capacități:
 - de informare și comunicare;
 - de analiză permanentă a sistemului de securitate națională și de ajustare a acestuia în funcție de evoluția amenințărilor și a riscurilor;
 - de coordonare, de monitorizare și de planificare strategică pentru prevenire și reacție în situații de criză;
- Implicarea activă în procesul elaborării politicilor de securitate a componentei civile a sectorului de securitate națională și a societății civile;
- Efectuarea periodică a analizei strategice a sistemului de securitate națională și de apărare.”

Mai există un document de politici național, care prevede reformarea Consiliului Suprem de Securitate. Acesta este Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO, care se implementează începând cu 6 iulie 2006,¹⁴ iar ultima versiune actualizată a fost aprobată la 18

¹⁴ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – NATO, nr.774 din 06.07.2006. Monitorul Oficial nr.134-137 din 25.08.2006.
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=317036>

august 2010.¹⁵ În punctul 1.4 „Reforma sectorului de securitate și apărare” se menționează: „Republica Moldova este determinată să-și reformeze sectorul de securitate și apărare în scopul sporirii eficienței lui în combaterea amenințărilor la adresa securității naționale. Acest efort are și scopul de a spori nivelul de transparență a sectorului de securitate și apărare. O evaluare a întregului sector de securitate va fi efectuată în vederea identificării celei mai adecvate formule de promovare a reformei, precum și a acțiunilor ce urmează a fi întreprinse. În baza rezultatelor acestui exercițiu va fi elaborat un Plan de acțiuni care va ghida reforma. O atenție deosebită va fi acordată instituțiilor – cheie ale sectorului de securitate, în special Consiliului Suprem de Securitate, în scopul sporirii rolului acestuia în calitate de autoritate națională de coordonare în sectorul de securitate și apărare.”

Am citat detaliat actele normative de mai sus pentru a demonstra existența unei viziuni clare asupra necesității consolidării statutului Consiliului Suprem de Securitate. E mai important, însă, de conștientizat că această viziune nu este una de conjunctură sau de moment, ci una bine înțeleasă și asumată de forțele politice moldovenești de toate culorile.

2. *Practica internațională.*

Schimbările la nivel mondial în domeniul sectorului de securitate, care s-au conturat la începutul mileniului trei, au determinat majoritatea statelor lumii să revizuiască și rectifice politicile naționale și, în special, să consolideze Consiliile de Securitate. Chiar și în statele unde până nu demult rolul de organ național consultativ îl îndeplineau alte structuri asemănătoare, au fost instituite Consilii de Securitate. În dependență de regimul constituțional, acestea sunt prezidate și activează pe lângă prim-ministru sau președintele țării.

Așa, spre exemplu, Consiliul Național de Securitate al Regatului Unit a fost instituit la 12 mai 2010 de către Prim-ministrul David Cameron.¹⁶ Consiliul are statutul unui comitet guvernamental și de competența acestuia țin toate chestiunile legate de securitatea națională, coordonarea serviciilor de informații și strategia de apărare. Printre membrii consiliului se numără: prim-ministrul, viceprim-ministrul, primul secretar de stat, secretarul de stat pentru apărare, secretarul de stat pentru dezvoltarea internațională, secretarul de stat parlamentar pentru crime și securitate. În dependență de chestiunile discutate, pot fi invitate să participe la ședință și alte persoane cu funcții de conducere. Organizarea și conducerea Secretariatului Consiliului a fost pusă în seama Consilierului pentru securitatea națională al Primului-ministru.

În Franța, Consiliul de Apărare și de Securitate Națională a dobândit forma sa actuală în anul 2010.¹⁷ Până atunci, existau două structuri autonome: Consiliul de securitate internă și Consiliul de apărare. În prezent, această structură, prezidată de Președintele Republicii Franceze, are în competența sa planificarea militară, organizarea operațiunilor externe, planificarea răspunsurilor la crizele majore, securitatea economică și energetică, securitatea națională și lupta contra terorismului. Din componența lui fac parte: prim-ministrul, ministrul apărării, ministrul de interne, ministrul economiei, ministrul de finanțe și ministrul afacerilor externe. La necesitate, pot fi convocate și alte persoane competente.

¹⁵ Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO actualizat, nr.746 din 18.08.2010. Monitorul Oficial nr.166-168 din 14.09.2010.

¹⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335977>

¹⁶ [http://en.wikipedia.org/wiki/National_Security_Council_\(United_Kingdom\)](http://en.wikipedia.org/wiki/National_Security_Council_(United_Kingdom))

¹⁷ http://fr.wikipedia.org/wiki/Conseil_de_d%C3%A9fense_et_de_s%C3%A9curit%C3%A9_nationale

Consiliul de Securitate Națională și Apărare al Ucrainei are statut de organ constituțional, ca parte componentă a puterii prezidențiale.¹⁸ Atribuțiile acestuia sunt definite în Constituția țării și cuprind competențe în domeniul securității naționale și coordonării activității organelor de resort. Tot în Constituția țării sunt enumerați membrii permanenți ai Consiliului, care sunt: prim-ministrul, ministrul apărării, șeful Serviciului de Securitate, ministrul afacerilor interne și ministrul afacerilor externe al Ucrainei. La ședințele Consiliului poate participa Președintele Radei Supreme a Ucrainei. Deciziile Consiliului intră în vigoare prin decretele Președintelui țării.

Constituția României, la fel, conține prevederi referitoare la Consiliul Suprem de Apărare a Țării.¹⁹ Conform articolului 119 din Constituția României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii. Membrii Consiliului sunt: ministrul apărării naționale, ministrul administrației și internelor, ministrul afacerilor externe, ministrul justiției, ministrul economiei, comerțului și mediului de afaceri, ministrul finanțelor publice, directorul Serviciului Român de Informații, directorul Serviciului de Informații Externe, șeful Statului Major General și consilierul prezidențial pentru securitatea națională. Deciziile Consiliului sunt deliberative.

În Statele Unite ale Americii, Consiliul Securității Naționale activează pe lângă Președintele țării, care este Șeful Statului și Șeful Guvernului.²⁰ Competențele Consiliului Securității Naționale permit întrebuițarea acestuia ca principalul for pentru examinarea chestiunilor ce țin de securitatea națională și politica externă. Membri ai Consiliului sunt: consilierii președintelui țării, vice-președintele țării, secretarul de stat, secretarul apărării, secretarul energeticii, șeful Serviciului Național de Informații, secretarul de finanțe, procurorul general și alți oficiali. Deciziile Consiliului se implementează prin mecanismele de care dispune Președintele Statelor Unite ale Americii, ca șef de stat și șef de guvern.

Activitatea Consiliului de Securitate al Federației Ruse, prezidat de Președintele Federației Ruse, este reglementată de Constituția țării și de alte acte normative.²¹ De competența Consiliului de Securitate al Federației Ruse țin chestiunile de apărare a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului de la amenințări interne și externe, promovarea politicii de asigurare a securității naționale. Componenta acestuia este determinată de Președintele țării pe bază personală, dar nu pe baza funcției ocupate și întrunește membri permanenți și nepermanenți. Membri permanenți ai Consiliului, la moment, sunt: prim-ministrul, președintele Dumei de Stat, președintele Consiliului Federației, directorul Serviciului Federal de Securitate, ministrul afacerilor externe, ministrul afacerilor interne, șeful administrației Președintelui Federației Ruse, ministrul apărării, directorul Serviciului de Informații Externe și secretarul Consiliului de Securitate. Membri nepermanenți ai Consiliului de Securitate sunt în număr de 19 persoane care dețin diferite funcții de răspundere, inclusiv președintele Academiei de Științe și procurorul general. Deciziile Consiliului de Securitate, la fel, sunt deliberative.

Această analiză succintă ne permite să observăm că, în diferite sisteme constituționale, fie ele parlamentare, prezidențiale sau mixte funcționează Consilii de Securitate. Acestea pot fi prezidate de Președintele țării, care este sau nu șef al Guvernului, precum și de Prim-ministru.

¹⁸ <http://ru.wikipedia.org/>

¹⁹ http://ro.wikipedia.org/wiki/Consiliul_Suprem_de_Ap%C4%83rare_a_%C8%9A%C4%83rii

²⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_National_Security_Council

²¹ <http://ru.wikipedia.org>

Dar, indiferent de persoana oficială care conduce activitatea acestui organ național, componența acestuia, funcțiile lui și modul de activitate, în linii mari sunt similare.

3. Concluzii și recomandări.

Consiliul de Securitate reprezintă o componentă esențială și chiar centrală în sistemul de asigurare a securității. Iată de ce reformarea lui este vitală pentru un sistem de securitate durabil. Ca și oricare instituție statală sau civilă, Consiliul de Securitate necesită o perfecționare permanentă, care ar corespunde necesităților crescânde ale societății.

Deci, cum trebuie să fie un Consiliu de Securitate modern?

Consiliul de Securitate, conform normelor naționale, este un organ consultativ, în domeniul securității. Din acest fapt reiese că această structură trebuie să ofere opinii profesionale cu referire la interesele naționale de bază, menite să asigure starea de securitate pentru persoane, societate și stat. Interesele naționale vitale, după cum este menționat și în Strategia securității naționale, rezidă în: apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale, a frontierelor inalienabile ale statului, a siguranței cetățenilor, în respectarea și în protejarea drepturilor și libertăților omului, în consolidarea democrației, ceea ce permite dezvoltarea unui stat de drept și a unei economii de piață.

Interesele naționale n-ar trebui să se schimbe peste noapte, în dependență de conjunctura politică, respectiv organul care le apără trebuie să ducă o politică consecventă. Pentru aceasta, fiind clar definite interesele naționale, trebuie asigurată o participare reprezentativă și profesionistă la activitatea Consiliului. Președintele Consiliului de Securitate, la numirea membrilor săi, trebuie să se conducă de principii transparente, inclusiv de necesitatea asigurării competenței și responsabilității.

În viziunea noastră, componența Consiliului trebuie să întrunească:

1. Președintele Consiliului, care este Șeful Statului și Comandantul Suprem al Forțelor Armate;
2. Reprezentanții componentelor de bază ale sectorului de securitate, cum sunt Armata Națională; Poliția Națională; Serviciul Grăniceri; Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale; Serviciul de Informații și Securitate; Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, numiți pe principiul profesionalismului, dar nu pe cel al apartenenței politice și care nu au calitatea de membri ai Guvernului;
3. Reprezentanții Executivului: Prim-ministrul; ministrul justiției; ministrul de finanțe;
4. Reprezentanții altor structuri: Procuratura Generală; Secretariatul Consiliului de Securitate.

Totodată, în scopul asigurării transparenței decizionale și responsabilității Consiliului, la ședințele acestuia ar putea participa, fără a avea calitatea de membru și respectiv drept de vot, reprezentanții comisiilor parlamentare relevante: securitate națională, apărare și ordine publică; politică externă și integrare europeană; drepturile omului și relații interetnice, fiind asigurată și participarea opoziției parlamentare.

Competențele Consiliului de Securitate, grupate în patru categorii, trebuie să fie clar definite, reieșind din concepțiile actuale ale securității:

- apărarea independenței, suveranității, integrității teritoriale și a frontierelor inalienabile ale statului;

- siguranța cetățenilor;
- respectarea și protejarea drepturilor și libertăților omului;
- consolidarea democrației.

Este necesar ca, pentru evitarea suprapunerii competențelor, dublărilor și ingerinței în activitatea organelor legislative, executive sau, cu atât mai mult, judiciare, competența Consiliului de Securitate să fie limitată. Consiliul de Securitate nu poate adopta acte normative; nu poate adopta hotărâri de administrare și executive; nu se poate expune asupra unor cazuri litigioase, intrând în domeniul justiției.

Având în vedere **caracterul consultativ al acestui organ**, considerăm că deciziile acestuia trebuie să fie deliberative, cu drept de recomandare pentru orice structură statală. Deciziile Consiliului de Securitate, trebuie să fie investite cu puterea de a fi examinate obligatoriu și primordial de către organele cărora le sunt adresate, iar respingerea recomandărilor să fie clar motivată.

Totodată, deciziile Consiliului pot servi ca teme pentru elaborarea și adoptarea de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau de către Guvern a actelor normative, politice și administrative cu caracter individual, în problemele ce țin de competența lor. Deciziile Consiliului, cu caracter de recomandare, pot fi adresate și altor structuri statale, pentru examinare și expunere asupra unor chestiuni particulare.

Reformarea Consiliului Suprem de Securitate va contribui la finalizarea procesului întârziat de separare deplină a puterilor în stat, de administrare, coordonare și supraveghere a politicilor de securitate, urmând principiile democratice. Totodată, datorită reglementării legislative, executarea deciziilor adoptate va deveni un imperativ legal, fapt care a lipsit pe tot parcursul istoric al Consiliului.

O altă problemă ce trebuie abordată este organizarea lucrului. Activitatea Consiliului Suprem de Securitate este una de importanță majoră. Cercul de probleme care intră în competența sa este amplu. Totodată, fiecare dintre membrii Consiliului exercită atribuții publice în domeniile sale specifice. Din acest motiv, pentru a asigura calitatea înaltă a deciziilor Consiliului și controlul executării lor, acesta are nevoie de un organ de lucru. Existența unui Secretariat eficient și funcțional, la fel ca și reformarea Consiliului de Securitate, este imperativă.

În opinia noastră, implementarea modelului propus de organizare a Consiliului de Securitate nu trebuie să fie afectată de o eventuală reformă constituțională. Mai mult ca atât, ar fi indicat ca reforma Consiliului de Securitate să fie realizată până la reforma constituțională sau, măcar, în paralel cu aceasta.

Ultima propunere din acest capitol se referă la formă, nu la conținut. Reieșind din esența, atribuțiile și componența sa, considerăm că ar fi corect ca organul reformat să fie numit **Consiliul Național de Securitate**.

O structură reformată, profesionistă și reprezentativă în domeniul securității naționale, ar putea dobândi autoritatea necesară stabilizării sistemului de securitate, care actualmente se află într-o stare gravă, și începerii cu succes a implementării Strategiei Securității Naționale și reformării întregului sector de securitate.

III. Cine și cum trebuie să inițieze și să realizeze reforma Consiliului Suprem de Securitate?

Pentru a răspunde la întrebarea formulată în titlul capitolului, vom reveni la Strategia Securității Naționale. Mai sus am arătat că, la momentul actual, actul normativ de bază care univoc stipulează necesitatea reformării Consiliului de Securitate este Strategia Securității Naționale. Dar, pe lângă prevederile citate, în partea 7 a Strategiei, se menționează că „rolul de monitorizare a procesului de implementare și de coordonare interinstituțională a activităților se atribuie Consiliului Suprem de Securitate. Autoritățile administrației publice centrale vor informa semestrial Consiliul Suprem de Securitate despre mersul implementării Strategiei și vor formula, după caz, propuneri, recomandări, soluții coordonate. Consiliul Suprem de Securitate va informa anual Parlamentul despre aplicarea Concepției Securității Naționale și despre implementarea Strategiei.”

Așa dar, Strategia Securității Naționale, pe lângă necesitatea reformării Consiliului de Securitate, stipulează că tot Consiliul este principalul organ responsabil de implementarea adecvată a Strategiei. În opinia noastră, aplicarea corespunzătoare a Concepției Securității Naționale și implementarea eficientă a Strategiei Securității Naționale sunt două obiective de importanță majoră pentru securitatea națională. Iar realizarea acestora corectă și completă trebuie începută de la reformarea organului în sarcina căruia sunt puse. Totodată, este necesar de menționat că, chiar dacă afirmăm necesitatea stringentă de reformare al Consiliului de Securitate, acesta activează și în prezent și are capacitatea de a adopta decizii ce țin de competența sa actuală.

Reforma Consiliului de Securitate trebuie inițiată de actualul Consiliu, în baza competențelor sale, în baza prevederilor Strategiei Securității Naționale și în baza propriei convingeri despre necesitatea acestui pas.

Ca și oricare inițiativă sau proiect complex și multilateral, obiectivul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate necesită o abordare practică și profesionistă. Călea recomandabilă pentru realizarea acestui obiectiv, care și-a dovedit eficiența pe parcursul mai multor ani, ar fi formarea de către Consiliul Suprem de Securitate a unui grup de lucru căruia să-i traseze sarcinile, să determine modul de coordonare a activității acestuia și să stabilească termenele de realizare a sarcinilor, care nu trebuie să fie mai mari de două-trei luni.

În cadrul activității acestui grup de lucru ar trebui examinate toate propunerile și părerile despre reformarea Consiliului de Securitate, temă care, pe parcursul ultimilor ani, a atras atenția mai multor politicieni, cercetători și practicieni. Este necesară examinarea minuțioasă a practicii internaționale la capitolul reformării sectorului de securitate și, în special, privind activitatea Consiliilor de Securitate. Este strict necesar să se examineze cauzele eșecurilor și neajunsurile activității anterioare a Consiliului Suprem de Securitate în Moldova. În prezenta lucrare am numit care sunt, în opinia noastră, cauzele eșecurilor și principalele neajunsuri. La aceste probleme trebuie formulate soluții legislative. Activitatea grupului de lucru și rezultatele acesteia ar trebui făcute publice, pentru a le supune unor dezbateri, perfecționări și cristalizării opiniei întregii societăți asupra organizării Consiliului de Securitate. Considerăm dezbaterile publice vitale pentru dobândirea în viitor de către Consiliul de Securitate a unei autorități recunoscute în societate, care ar putea asigura eficiența activității acestuia.

Activitatea grupului de lucru, format de Consiliul Suprem de Securitate, trebuie să se finalizeze cu elaborarea unor proiecte de legi, necesitatea cărora am argumentat-o mai sus: cu privire la Consiliul Național de Securitate, cu privire la Regulamentul Secretariatului Consiliului Național de Securitate

și cu privire la aducerea în concordanță a actelor normative în vigoare. După cum am afirmat mai sus, doar în cazul unei reforme constituționale ample, ar fi oportună elaborarea unei norme cu referire la Consiliul Național de Securitate. Dar, repetăm, aceasta nu trebuie să stopeze sau să frâneze procesul de reformare.

Următoarea etapă ar fi prezentarea rezultatelor obținute Consiliului Suprem de Securitate, pentru aprobare și înaintarea de către Șeful Statului a inițiativelor legislative corespunzătoare Parlamentului, cu respectarea tuturor procedurilor prevăzute de avizare și expertizare a actelor legislative.

Conștientizând situația politică complicată din țară, considerăm, totuși, că reformarea Consiliului de Securitate, trebuie să fie o prioritate pentru Parlament. Fără o securitate națională durabilă nu vom depăși cu succes crizele și riscurile majore existente și care încă pot apărea.

Din aceste considerente, examinarea proiectelor de lege în Parlament, fiind abordată cu toată responsabilitatea, nu trebuie să dureze mai mult de o lună-două. În opinia noastră, formula propusă a Consiliului Național de Securitate ar putea avea o susținere largă parlamentară, dată fiind reprezentativitatea și depolitizarea acestui organ.

Reformarea Consiliului Suprem de Securitate și începerea activității acestuia într-o formulă modernă va constitui un suport solid pentru instaurarea unui sistem de securitate durabil și pentru soluționarea problemelor actuale ale statului și societății moldovenești.

IV. Rolul diferitelor instituții în acest proces.

Orice proces de reformare presupune implicarea mai multor actori și practica demonstrează că cu cât este mai largă participarea competentă, cu atât mai reușite și progresive sunt reformele realizate. Sigur că și procesul de reformare al Consiliului Suprem de Securitate va avea nevoie de participarea mai multor instituții statale, nestatale și poate chiar internaționale.

Unul din principiile de bază în reforma sectorului de securitate este edificarea înțelegerii, dialogului și voinței politice. Implicarea în procesul de reformă are ca rezultat guvernarea eficientă și responsabilă, care poate evalua mai bine capacitățile și necesitățile sistemului de securitate.

Rolul Consiliului Suprem de Securitate, după cum am argumentat mai sus, ar fi în **inițierea procesului de reformare**. Capabilitățile, capacitățile și competențele necesare pentru aceasta există.

Activitatea grupului de lucru pentru reformarea Consiliului Suprem de Securitate va avea nevoie de participarea largă a reprezentanților structurilor implicate: Armata, Poliția, Serviciul de Informații și Securitate, Guvernul, ministerele competente, alte organe de drept. Tot pentru o activitate rezultativă a acestui grup de lucru ar fi necesară **participarea specialiștilor și experților** în domeniu.

Serviciul Consiliului Suprem de Securitate, în conformitate cu competențele sale, ar putea organiza și conduce activitatea respectivului grup de lucru, inclusiv prin sistematizarea și examinarea propunerilor, elaborarea și prezentarea actelor necesare finalizării lucrului.

Tot la această etapă, reiterăm necesitatea participării largi a societății civile, reprezentate prin mass-media, cercurile academice și organizațiile neguvernamentale. Studiile, opiniile, criticile și aprecierile date vor contribui la elaborarea unor acte calitative și la dinamizarea activităților. Dialogul între actorii statali și non-statali este esențial pentru coordonare și cooperare în reformarea securității.

După aprobarea proiectelor de legi de către Consiliul Suprem de Securitate și **înaintarea inițiativei legislative**, rolul principal va reveni organului legislativ.

Parlamentul Republicii Moldova este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului. Respectiv, numai aici poate fi demonstrată capacitatea și voința politică de a implementa reformele imperative în domeniul securității, asupra cărora s-au expus pozitiv forțele politice de toate culorile.

Extrem de importantă este activitatea comisiilor parlamentare competente, examinarea și avizarea operativă și calitativă a proiectelor de lege prezentate. Și la această etapă implicarea responsabilă a societății civile ar fi de natură să contribuie la accelerarea procesului legislativ. Drept rezultat, va fi **adoptarea bazei normative** necesare.

La toate etapele de implementare și **realizare a reformei** Consiliului Suprem de Securitate va fi importantă participarea structurilor executive. Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. Respectiv, participarea activă a reprezentanților Guvernului va contribui la elaborarea unor acte realiste și realizabile. Nu mai puțin important este și aspectul financiar al procesului de reformare, care, la fel, va necesita o analiză minuțioasă și toată susținerea posibilă. O echipă guvernamentală integrată poate produce mai mult pentru reformă, decât lucrul individual al instituțiilor implicate.

Participarea instituțiilor și structurilor internaționale ar putea livra practica și experiența internațională, expertiza și susținerea financiară a unor măsuri specifice de discuție și informare asupra activităților desfășurate. Rolul acestora de **consultanță și susținere** este extrem de important și benefic, deși trebuie notat faptul că securitatea națională este o latură distinctă și specifică a existenței fiecărui stat și că interesele naționale ale diferitor state nu de fiecare dată coincid.

V. **Provocările majore pentru a iniția și realiza cu succes reforma Consiliului Suprem de Securitate.**

Cum arată practica internațională, reformele în domeniul sectorului de securitate se ciocnesc de mai multe provocări majore.

Prima și cea mai importantă este **voința politică**. Doar cu voința politică poate fi începută și realizată oricare reformă, inclusiv în sectorul de securitate. Voința politică este necesară la toate etapele: la

inițierea ei, la elaborarea actelor normative, la avizarea proiectelor și la aprobarea lor. Discuțiile pot fi constructive și rezultative când există dorința de a obține o finalitate, sau pot fi demagogice și interminabile când există intenția de a obstrucționa inițiativa pozitivă.

Rolul societății civile în promovarea voinței politice este inestimabil. Atenția sporită a societății față de subiectul abordat este o motivație foarte bună pentru politicieni de a acționa. Implicarea activă a mass-mediei, experților și organizațiilor neguvernamentale va spori substanțial mersul reformelor.

O altă provocare majoră este **abordarea în complex** a reformelor. Nici o reformă nu trebuie privită în particular. Fiecare măsură întreprinsă trebuie să fie ghidată de analiza influențelor externe, din alte domenii și din alte cercuri de probleme. Cu atât mai mult, când este abordată problema reformării substanțiale a unei autorități publice supreme. Totodată, problema securității naționale este una care implică cele mai diverse și neașteptate laturi ale vieții sociale, cum ar fi: economia, informația, ecologia sau altele.

Planificarea strategică și pe termen lung este încă un factor determinant în succesul reformei. Pornind la drum, e bine să știi unde vrei să ajungi. Respectiv, succesul parcursului depinde de instrumentele potrivite cu care a început acesta. Ne referim aici la componența grupurilor de lucru implicate în activitățile necesare reformării, la atragerea experților necesari și la formarea unei viziuni clare despre finalitatea și rostul reformei.

O provocare majoră tradițională în promovarea oricăror reforme sunt **resursele financiare**. În opinia noastră, reformarea Consiliului Suprem de Securitate nu va atrage resurse financiare importante, iar elaborarea proiectelor necesare și promovarea acestora poate fi efectuată în cadrul activităților curente. Totodată, existența de surse și posibilități suplimentare vor spori esențial calitatea lucrului efectuat și vor accelera realizarea practică a scopurilor propuse.

Practica internațională demonstrează că soluțiile problemelor de securitate națională nu pot fi importate din afară. Domeniul acesta este extrem de sensibil și individual fiecărui stat, iar soluțiile trebuie neapărat să cuprindă toate **realitățile locale**. Atât Concepția Securității Naționale, cât și Strategia Securității Naționale, destul de exhaustiv caracterizează starea sectorului de securitate în Moldova. Anume aceste analize trebuie să stea la baza răspunsurilor căutate.

Ultimul moment pe care dorim să-l menționăm în acest capitol este conștientizarea faptului că **procesul de reformare și modernizare este unul continuu**, care nu încetează nicicând. Nici un act normativ, nici o lege, nici o instituție statală nu poate pretinde că este perfectă. Societatea se află într-o mișcare permanentă și instituțiile statului trebuie și ele să se dezvolte și să se perfecționeze permanent, pentru a răspunde ultimelor cerințe ale societății. Căci anume aceasta este misiunea lor.

VI. Recomandări pentru Președinție, Comisiile Parlamentare și Guvern.

Consecvență. Mai multe documente de politici citate mai sus specifică necesitatea reformării Consiliului Suprem de Securitate. Acestea trebuie realizate. Este o chestiune de principiu implementarea politicilor elaborate și promovate. Iar problema timpului oportun și favorabil acum nu trebuie pusă. Tărăgănarea va duce la năruirea sistemului de securitate.

Unul din principiile reformei sectorului de securitate este **suportul național**. În cazul reformei Consiliului Suprem de Securitate îndrăznim să afirmăm că este una așteptată de societate, în sensul în

care aceasta poate deveni o cale spre un consens național și spre soluționarea problemelor arzătoare. Pentru obținerea suportului național, societatea trebuie să fie bine informată, consultată și luată în considerație.

Incorporarea principiilor **bunei guvernări** și respectului pentru **drepturile omului** în reforma sectorului de securitate este un imperativ al timpului. Statele care au pornit pe această cale obțin sprijinul societății. Ignorarea acestora duce la declanșarea proceselor nedorite de revoltă socială.

Transparența decizională la toate etapele de lucru asigură legitimitatea și responsabilitatea instituțiilor statului. Transparența decizională presupune obligația statului de a informa, nu numai de a răspunde la întrebările puse. O societate informată progresează și crește.

În acest capitol am enumerat unele din principiile implementării reușite a reformei Consiliului Suprem de Securitate. Fiind ghidați de ele, instituțiile statului trebuie să purceadă la realizarea reformelor programate.

Președinției, care reprezintă autoritatea de suport a Șefului Statului, îi este recomandabilă continuarea inițierii și promovării reformelor în sectorul de securitate, ghidarea și dirijarea proceselor de modernizare și administrare, asigurarea accesului societății la informație.

Comisiile parlamentare, în calitatea lor de structuri reprezentative, specializate ale Parlamentului, pot asigura dezbateră și susținerea normelor și proiectelor elaborate, prezentarea adecvată a acestora forului reprezentativ suprem al poporului.

Guvernul va trebui să asigure realizarea practică a unor prevederi specifice, componente ale reformei desfășurate. Suportul administrativ va contribui la realizarea corespunzătoare a tuturor etapelor reformei Consiliului Suprem de Securitate.

VII. Termeni de referință pentru proiectul legii cu privire la rolul, funcțiile, organizarea Consiliului Național de Securitate și instituției de sprijin.

În opinia noastră, **Legea cu privire la Consiliul Național de Securitate** trebuie să conțină noțiunile generale privind securitatea națională, privind sistemul național de securitate, privind rolul și locul Consiliului Național de Securitate.

Reglementările legii se vor referi la:

- modul de constituire al Consiliului Național de Securitate, statutul, drepturile și obligațiile membrilor acestuia;
- competența Consiliului Național de Securitate;
- limitarea competențelor și excluderea ingerințelor;
- consultarea societății civile și experților la pregătirea deciziilor;
- modul de organizare a ședințelor și modul de adoptare a deciziilor;
- statutul, caracterul și executarea deciziilor Consiliului Național de Securitate;
- transparența deciziilor;
- controlul asupra executării deciziilor și monitorizarea stării securității naționale;
- responsabilitatea membrilor Consiliului Național de Securitate.

Viitoarea lege cu privire la Consiliul Național de Securitate trebuie să fie dezbătută public, expertizată la nivel local și internațional, pentru a corespunde normelor și recomandărilor internaționale în domeniu.

Totodată, considerăm că este necesară adoptarea unui **Regulament al Secretariatului Consiliului Național de Securitate**. Acesta poate fi aprobat de Președintele Consiliului Național de Securitate, în calitate sa de Șef al Statului, și va conține reglementări cu privire la:

- conducerea și organizarea lucrului Secretariatului;
- monitorizarea Secretariatului;
- competențele atribuite în scopul asigurării activității Consiliului Național de Securitate;
- respectarea legalității;
- interacțiunea Secretariatului Consiliului Național de Securitate cu autoritățile publice, societatea civilă și actorii implicați;
- modul de numire și de eliberare din funcție a colaboratorilor Secretariatului;
- evaluarea competenței și integrității în cadrul Secretariatului;
- responsabilitatea Secretariatului.

Sperăm că, la elaborarea actelor numite, se va ține cont de principiile directorii trasate în prezentul studiu, întemeiate pe baza normativă națională, pe documentele naționale de politici, pe actele internaționale directorii, pe experiența și practica internațională, pe opiniile specialiștilor și experților în domeniu.

Activitatea de succes a Consiliului Național de Securitate reformat este posibilă și necesară, ea servind intereselor supreme ale cetățeanului, societății și statului Republica Moldova.